

דף לד

כל הנשרפין לא יקברו

כל הנשרפין לא יקברו. ופי' רש"י דלמא אתי איניש ואשכח להו ואכיל להו עכ"ל. והק' הרע"א למה לא ביאר רש"י דיש מצות עשה דאורייתא של שרפה ופשיטא שלא ישרפו לבטל מצותו. ותי' הגרי"ז דרש"י פי' המשנה דאף אם לא יוכל לשרפה, דאל"כ מה רבותא הא מחוייב לשרפה ומוכח דאף אם אינו יכול לשרפה לא יקברו ולכן פי' רש"י משום תקלה.

אפר בשר בחלב

בשר בחלב. והק' הכרתי ופילתי סי' פ"ז ס"ק ד' דלמ"ד אפשר לסוחטו מותר ואם נסחט כל החלב מותר א"כ למה אפרן אסור הא ליכא חלב, וצידד לומר שאה"נ דהאיסור של האפר הוא רק מדרבנן [ויש לצדד דאף כששרף הבשר בחלב האפר הוא אפר של בשר בחלב ולא דמי לסוחטו דשם ליכא חלב כלל].

כל הנשרפין אפרן מותר

תוד"ה הנשרפין אפרן מותר והנקברים אפרן אסור. ואומר מורי הרמ"ר דנשרפין כיון שצוה הכתוב לשרופן אחר שעשה כאילו נעשית מצותו ואין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו עכ"ל. והנה הגר"ח והגרי"ז תרווייהו ס"ל עפ"ז דהא דנשרפין אפרן מותר הוא רק אם האיסור שרפה הוא מצד החפצא, אבל אם האיסור שרפה הוא מצד הגברא אז לא שייך לומר נעשה מצותו, והגר"ח אמר זה לגבי חמץ בפסח והגרי"ז לגבי שער נזיר וכדאבאר.

אפר חמץ בפסח אליבא דרבנן דהשבתתו בכל דבר

המשנה מנה חמץ בפסח בכלל הנשרפין והגמ' אמר דאיתא כר' יהודה דאין ביעור חמץ אלא שרפה. והטור אורח חיים סי' תמ"ה הביא מחלוקת ראשונים אם פסקין אין ביעור חמץ אלא שרפה או כרבנן דסבר השבתתו בכל דבר. והטור כתב דנפק"מ דאם סובר אין ביעור חמץ אלא שרפה יכול ליהנות מהאפר ולמ"ד השבתתו בכל דבר אפרן אסור. והמ"א הק' דא"כ הרמב"ם דסובר דהשבתתו בכל דבר למה כתב דיכול לשרפו הא כל הנקברין לא ישרפו, ונדחק בזה. והרע"א הק' על הטור דכיון דהטעם של כל הנשרפין אפרן אסור הוא משום דנעשה מצותו א"כ למה לא אמרינן נעשה מצותו גם אליבא דרבנן משום דיש מצוה להשביתו בכל דבר, ובזה מיושב הרמב"ם דלכו"ע יכול ליהנות מן האפר משום דנעשה מצותו. והחי' רבנו חיים הלוי על הרמב"ם הלכות חמץ ומצה יישוב דברי הטור דחלוקה הדין שרפה לר' יהודה מהדין תשביתו אליבא דרבנן, דלר' יהודה דילפינן הדין שרפה מנותר אז הדין שרפה הוא מצוה בהחפצא ולכן אמרינן נעשה מצותו, אבל לחכמים דהשבתתו בכל דבר זהו רק דין בהגברא שלא יהיה לו חמץ ולכן לא שייך נעשה מצותו. ובזה גם מיישב הגר"ח דהרמב"ם פסק דלוקים אם קנה חמץ או חמץ עיסה בפסח ולמה לא הוי ניתק לעשה משום תשביתו ותי' דהגמ' דאמר דניתק לעשה הוא כר' יהודה דיש מצוה מצד החפצא של החמץ ולכן שייך לומר ניתק לעשה.

בענין חיוב שרפה בשער נזיר

שער נזיר יקבר, רמי ליה טבי לרב נחמן תנן וכו' א"ל כאן בנזיר טמא כאן בנזיר טהור וכו' ופי' רש"י נזיר טהור ישרף דשרפה כתיבא ביה דכתיב ונתן על האש וגו' שער נזיר טמא לא כתיב ביה שרפה. ולהלן קאמר הגמ' רבי יוסי בר חנינא אמר כאן בשק כאן בשער ופי' רש"י דשק אי אמרת יקבר אתי איניש ומתהני בה הואיל ואינו כלה עד לאחר זמן ומתני' בשער עצמו שלא נארג, ואידי ואידי בטהור או בטמא. ובחי' מרן רי"ז הלוי על הרמב"ם הלכות נזירות עמוד 52 הק' למה הק' הגמ' ממתני דערלה שק שארג בה שיער נזיר ידלק הא קרא כתיב ונתן את השער על האש אשר תחת זבח השלמים ויש כמה משניות וברייתות בנזיר שמדבר במצוה זו. עוד הק' דריב"ח דתי' כאן בשק כאן בשער ובשק הדין שרפה הוא מדרבנן ורש"י פי' דיכול להיות תרווייהו בנזיר טהור ותימה הא מפורש דין שרפה בנזיר טהור, ואם תרווייהו בנזיר טמא הא יש מחלוקת תנאים מס' נזיר דף מ"ה אם יש שרפה בנזיר טמא דלרבנן אין דין שרפה ולר"מ יש דין שרפה ומה פליגי האמוראים.

וביאר הגרי"ז דבספרי איתא ואין לי אלא במקדש בגבולים מנין ת"ל תחת האש. וחקר הגרי"ז אם כוונת הספרי דבגבולים יש דין שילוח שער תחת הדוד ונחלקו הנתאים זה במס' נזיר דף מ"ה. אבל יש לומר דאף אם אין דין של שילוח שער תחת הדוד אם לא גילח במקדש אבל יש דין שרפה בעצם. והמדרש רבה שם מבואר דאף אם

אין דין שילוח שער תחת הדוד כשמגלח חוץ למקדש מ"מ מרבין שרפה, וש"מ דיש דין שרפה בעצם. והכי מוכח מספרי זוטא דמרבה דין שרפה אף אם נטמאו הקרבנות וש"מ דדין שרפה הוא דין בעצם בלא הדין של שילוח השער תחת הדוד.

וכתב הגרי"ז דמה שיש מצוה של ונתן את שער הנזיר על האש אשר תחת זבח השלמים זהו מצוה בהגברא והוא דין בסדר הנזירות ומשום זה לא יהיה השער מן הנשרפין דלזה בעינן הדין בהחפצא. ולכן הגמ' הביא רק מהמשנה בערלה דארג בה את השק ידלק דזה מבואר דאף בלא המצוה של ונתן את השער וגו' יש דין שרפה וזהו דין בהחפצא, ועל זה תי' הגמ' דדין של החפצא הוא רק בנזיר טהור ולא בנזיר טמא, וריב"ח סבר דתרווייהו או בנזיר טהור או בנזיר טמא וס"ל דהדין בהחפצא אינו בנזיר טמא ומ"מ ישרף בשק משום תקלה, או דאין דין בהחפצא אף בנזיר טהור.

עוד ביאר הגרי"ז דאיסור הנאה של נזיר טמא חלוק מאיסור הנאה של נזיר טהור. דהגמ' מס' קידושין דף נ"ז יליף האיסור הנאה של שער נזיר מקרא דקדוש יהיה גדל פרע שער ראשו גדולו יהיה קדוש. אבל רש"י מס' עבודה זרה דף ע"ד כתב דהאיסור הוא משום ונתן על האש, וכן הוא בירושלמי שם. אבל צ"ע למה לא פי' רש"י כהגמ' קידושין. והספרי כתב דונתן על האש אין לי אלא שגלח כמצותו גלחוהו לסטים מנין ת"ל קדוש יהיה. ובספרי מבואר דאיסור הנאה בגילוח נזיר טהור הוא מונתן על האש ובגלחוהו לסטים הוא מקדוש יהיה. אבל קשה דאחר שיודעים קדוש יהיה שוב לא בעינן ונתן על האש ועדיין צ"ע רש"י. וכתב הגרי"ז דקדוש יהיה הוא רק כל זמן שהוא נזיר ואם נזרק הדם אינו עוד נזיר והאיסור הנאה של השער הוא רק משום הגלוח של נזירות (ואה"נ אם גלחוהו לסטים אחר הזריקת דם מותר בהנאה), אבל כל זמן שהוא נזיר אין זה גלוח נזירות ואסור משום קדוש יהיה, והאיסור של גלוח נזירות טהור הוא מן הנשרפין, והאיסור של השער שנתגלח בעודו נזיר הוא מן הנקברים, וזהו הדין של גלוח נזיר טמא.

בענין בטול ברוב שבגד באבד בה כלאים

וליבטל שק ברובא וכו', ורש"י ד"ה ליבטל ברובא וז"ל ואי קשיא הא דאמרי' במס' נדה בגד שאבד בו כלאים ה"ז לא ימכרנו לגוי וכו' ויבטל ההוא חוט ברובא כי היכי דאמרי' הכא, הא לאו פירכא היא דבכלאים לא אמר ליבטל ברובא דעיקר איסור כלאים לא אסרה תורה אלא על ידי תערובות וכו' ולא שייך בה ביטול עכ"ל. וכעני"ז הוא בתוס' בנדה ס"א וברא"ש שם ובראשונים שם ובעבודה זרה דף ס"ה, והם הוסיפו בסברתם דהוי היתר בהיתר, ויכול לומר דכוונתם דבעינן היתר באיסור אבל לא משמע כן ומשמע סברתם דכיון דאין כאן איסור והיתר דהכל אסור דהתערובות עצמם הוא האוסר וכמ"ש רש"י. והנה הרמ"א סי' צ"ט סעיף ו' כתב דמים שנתערב בחלב ובטל בשישים יכול לערב עם בשר וכתב הש"ך שם מהתורת חטאת דהחידוש הוא דלא אמרינן היתר בהיתר לא בטל, ובטעם לזה כתב הפמ"ג שם דרק כשהתערובת הוא האיסור אז אינו בטל אבל כאן אין כאן איסור תערובות מים בחלב.

והרא"ש שם בנדה הק' א"כ למה בטפת חלב שנפל על הבשר ויש יותר משישים בטל הא הוי היתר בהיתר והתערובות הוא האיסור, ותי' דבשר בחלב שאני דדרך בישול אסרה תורה, ומשמע דאין כאן שום ענין של ביטול דביטול לא שייך אלא סברא חדשה שבלא טעם חלב ליכא סבת האיסור כלל, ועיין שו"ת רע"א סי' ר"ז שכתב משום זה דאין כאן דין של אין מבטלין איסור לכתחלה גבי בשר בחלב משום זה.

והש"ך ריש סי' רע"ט הביא הלבוש דכתב בטעם שאינו בטל משום דכל חוט וחוט עומד בפני עצמו, ותמה עליו דהראשונים כתבו טעם אחר דהתערובות אוסר, ואם נאמר טעם הלבוש דכל חוט עומד בפני עצמו אמאי בגמ' שלנו אמרינן דשער נזיר בטל ברוב. ועיין פתחי תשובה שם שהביא החת"ם סופר דדעת הלבוש הוא דסברת הראשונים דכל שהתערובות הוא האוסר לא שייך ביטול היינו רק בצירוף דכל חוט עומד בפני עצמו וכתערובות יבש ביבש, אבל בתערובות לח בלח אף כשהתערובות הוא האוסר ג"כ בטל, דילפינן מבשר בחלב דבטל בכה"ג. והחת"ם סופר הבין דאף אחר דאמרינן דרך בישול אסרה תורה ההיתר הוא ג"כ ביטול וילפינן מזה דבלח בלח אמרינן ביטול אף בכה"ג. אבל הראשונים משמע דהוא היתר חדש וכרע"א.